

“Laudato si’”, una síntesi

Dij, 18/06/2015 per Catalunya Religió

Síntesi elaborada pel Pontifici Consell de Justícia i Pau de l'encíclica del papa Francesc Laudato si' (Els números entre parèntesi es refereixen als paràgrafs del text de l'encíclica).

L'Encíclica pren el nom de la invocació de Sant Francesc d'Assís: «Lloat sigueu, Senyor meu», que en el Càntic de les criatures recorda que la terra, la nostra casa comuna, «també és com una germana, amb qui compartim l'existència, i com una mare bella que ens acull entre els seus braços» (1). Nosaltres mateixos «som pols de la terra (cf. Gn 2,7). El nostre cos està constituït dels mateixos elements del planeta, el seu aire és el que ens dóna l'alè i la seva aigua ens vivifica i refà»(2).

«Aquesta germana clama pel mal que li provoquem, a causa de l'ús d'irresponsable i de l'abús dels béns que Déu ha posat en ella» (2). El seu crit, juntament amb el dels pobres, interpel·la la nostra consciència «a reconèixer els pecats contra la creació» (8). El Papa ens ho recorda tot prenent les paraules del Patriarca Ecumènic Bartomeu de Constantinoble: «Que els éssers humans destrueixin la diversitat biològica [...]; contribueixin al canvi climàtic [...] contaminin l'aigua, el sòl, l'aire: Tot això és pecat» (8).

La resposta adequada a aquesta presa de consciència és aquella que ja sant Joan Pau II anomenava «una conversió ecològica mundial» (5). En aquest sentit, Sant Francesc d'Assís és «l'exemple per excel·lència de l'atenció al que és feble i d'una ecologia integral, viscuda amb joia i autenticitat. [...] En ell s'hi descobreix fins a quin punt són inseparables la preocupació per la natura, la justícia envers els pobres, el compromís amb la societat i la pau interior» (10).

El recorregut de l'encíclica *Laudato si'* es desenvolupa al voltant del concepte de l'ecologia integral, com un paradigma capaç d'articular les relacions fonamentals de la persona: amb Déu, amb ella mateixa, amb els altres éssers humans, amb la creació. Tal com explica el papa en el n. 15, aquesta ruta comença (cap. I) mitjançant una escolta espiritual dels millors resultats científics avui disponibles en matèria de medi ambient, per «deixar-nos tocar en profunditat i donar una base concreta per al recorregut ètic i espiritual que segueix»: la ciència és l'instrument privilegiat a través del qual podem escoltar el crit de la terra.

El següent pas (cap. II) és la represa de la riquesa de la tradició judeocristiana, principalment a partir del text bíblic i després en l'elaboració teològica que sobre ell s'aixeca. L'anàlisi es dirigeix després (cap. III) «a les arrels de la situació actual, per tal de captar no només els símptomes sinó també les causes més profundes».

L'objectiu és desenvolupar el perfil de l'ecologia integral (Cap. IV), que, en les seves diverses dimensions, compregui «el lloc específic que l'ésser humà ocupa en aquest món i les seves relacions amb la realitat que l'envolta».

Sobre aquesta base, el Papa Francesc proposa (cap. V) una sèrie de línies de renovació de la política internacional, nacional i local, dels processos de presa de decisió en l'àmbit públic i dels emprenedors privats, de la relació entre la política i l'economia, i de la religió i la ciència, centrat en el diàleg honest i transparent.

Finalment, sobre la base de la convicció que «cada canvi necessita motivacions d'un camí educatiu» el cap. VI proposa «algunes línies de maduració humana inspirades en el tresor de l'experiència espiritual cristiana». En aquesta línia, l'encíclica acaba amb el text de dues pregàries, la primera per compartir amb els creients d'altres religions, i la segona per als cristians, tot representant l'actitud de contemplació orant amb què havia començat.

Cada capítol aborda una temàtica pròpia amb el seu mètode específic, però al llarg de tota l'Encíclica hi ha constantment represos i enriquits alguns eixos angulars, com ara: «la relació íntima entre els pobres i la fragilitat del planeta; la convicció que tot en el món està estretament relacionat; la crítica del nou paradigma i les formes de poder que deriven de la tecnologia; la invitació a buscar altres formes d'entendre l'economia i el progrés; el valor intrínsec de tota criatura; el sentit humà de l'ecologia; la necessitat de debats sincers i honestos; la greu responsabilitat de la política local i internacional; la cultura del "descartament" i la proposta d'un nou estil de vida»(16).

El diàleg que el Papa Francesc proposa com a mètode per abordar i resoldre els problemes ambientals es troba en el propi text de l'encíclica, que ens porta a conèixer la contribució dels filòsofs i els teòlegs, no només catòlics, sinó també ortodoxos (el ja esmentat Patriarca Bartomeu) i protestants (el francès Paul Ricoeur) a més del místic islàmic, Ali Al-Khawas. El mateix succeeix en clau d'aquella col·legialitat que el Papa Francesc proposa a l'Església des de l'inici del seu ministeri: juntament amb les referències als ensenyaments dels seus predecessors i altres documents vaticans (en particular del Consell Pontifici per a la Justícia i la Pau), també són freqüents les citacions de presa de posicions adoptades per moltes conferències episcopals de tots els continents.

Al cor del recorregut del *Laudato si'* ens trobem amb aquesta pregunta: «Quina classe de món volem transmetre als que vindran després de nosaltres, als nens que estan creixent?»(160). El papa Francesc continua: «Aquesta pregunta no és només sobre el medi ambient de forma aïllada, perquè no es pot plantejar la qüestió de forma parcial», i això porta a qüestionar-nos sobre el sentit de l'existència i sobre els valors a la base de la vida social: «¿Amb quina finalitat hem arribat a aquesta vida? Per quin objectiu treballem i lluitem? Per què aquesta terra ens necessita»: «Si no ens fem aquestes preguntes de fons - diu el Papa - no crec que les nostres preocupacions ecològiques puguin obtenir efectes importants».

Està clar que després de la *Laudato si'* l'examen de consciència, l'instrument que l'Església sempre ha recomanat per dirigir la pròpia vida a la llum de la relació amb el Senyor, caldrà incloure una nova dimensió, tenint en compte no només com es viu la comunió amb Déu, amb els altres i amb un mateix, sinó també amb totes les criatures i la natura.

I. ALLÒ QUE ESTÀ SUCCEINT A CASA NOSTRA (17-61)

El capítol té present els últims descobriments científics sobre el medi ambient com una manera d'escoltar el clam de la creació, «transformar en sofriment personal

allò que passa al món, i així reconèixer quina és la contribució que cadascú hi pot aportar» (19). S'afronten «diversos aspectes de la crisi ecològica actual» (15).

1. La contaminació i el canvi climàtic (20-26)

La contaminació, els residus i la “cultura del descart” (20-22)

El clima com un bé comú (23-26)

2. El tema de l'aigua (27-31)

3. Pèrdua de biodiversitat (32-42)

4. El deteriorament de la qualitat de la vida humana i la decadència social (43-47)

5. Desigualtats planetàries (48-52)

6. La debilitat de les reaccions (53-59)

7. Diversitat d'opinions (60-61)

La contaminació, els residus i la «cultura del descart»: la contaminació colpeja quotidianament la vida de les persones, amb greus conseqüències per a la seva salut, de forma que causa milions de morts prematures (20), mentre que «La Terra, la nostra llar, sembla que cada dia es transforma més i més en un enorme abocador d'escombraries»(21). En l'arrel d'aquestes tendències hi trobem la «cultura del descart», a la qual hem de contraposar-hi l'adopció de models de producció basats en la reutilització i el reciclatge, la reducció de l'ús dels recursos no renovables. «Malauradament, els progressos en aquesta direcció encara són molt limitats»(23).

El canvi climàtic és «un problema global amb greus implicacions ambientals, socials, econòmiques, distributives i polítiques»(25). Preservar el clima, bé comú, constitueix «un dels principals desafiaments actuals per a la humanitat»(25). El canvi climàtic afecta poblacions senceres i es troba entre les causes dels moviments migratoris, però «molts dels que tenen més recursos i poder econòmic o polític semblen centrar-se especialment en emmascarar els problemes per ocultar-ne els símptomes»(26); al mateix temps, «la manca de respostes a aquests drames dels nostres germans i germanes és un signe de la pèrdua del sentit de la responsabilitat vers el nostre proïsme sobre el qual es fonamenta tota societat civil»(25).

La qüestió de l'aigua: poblacions senceres, especialment els infants, es posen malalts i moren per causa del consum d'aigua no potable, mentre continua la contaminació dels aqüífers a través dels abocaments de fàbriques i ciutats. El Papa afirma clarament que «l'accés a l'aigua potable és un dret humà essencial, un dret fonamental i universal, ja que determina la supervivència de les persones i per això és la condició per a l'exercici dels altres drets humans»(30). Privar els pobres de l'accés a l'aigua significa negar «el dret a la vida arrelat en la seva dignitat inalienable»(30).

La protecció de la biodiversitat: L'extinció d'espècies animals i vegetals causada per la humanitat, modifica l'ecosistema i no podem predir-ne les conseqüències de cara al futur. «Cada any desapareixen milers d'espècies vegetals i animals que ja no podrem conèixer, que els nostres fills no seran capaços de veure, perduts per

sempre» (33). Les diferents espècies no són només «recursos» explotables: tenen un valor en si mateix i no en funció de l'ésser humà. «Totes les criatures estan connectats entre elles [...] i tots nosaltres, els éssers creats ens necessitem els uns als altres» (42). És doncs necessari la cura d'aquells llocs que garanteixin l'equilibri dels ecosistemes i, per tant, de la vida. Sovint, els interessos econòmics transnacionals obstaculitzen aquesta tutela (38).

La qualitat de vida humana i la degradació social. L'actual model de desenvolupament afecta directament la qualitat la vida de la major part de la humanitat, que mostra «com el creixement dels dos últims segles no ha significat en tots els seus aspectes un veritable progrés integral»(46). «Moltes ciutats són grans estructures ineficients que consumeixen un excés d'aigua i energia»(44), arribant a ser inhabitables des del punt de vista de la salut, mentre que el contacte amb la natura és limitada, a excepció dels espais reservats per a uns pocs privilegiats (45).

Desigualtats globals, «el deteriorament del medi ambient i la societat colpegen especialment els més febles del planeta»(48), la majoria de la població mundial. En els debats econòmics i polítics internacionals es consideren «un mer dany col·lateral»(49). En canvi, «un veritable enfocament ecològic es converteix sempre en un enfocament social [...] per escoltar el clam de la terra així com el crit dels pobres»(49). La solució no és la reducció en la taxa de natalitat, sinó combatre «el consumisme extrem i selectiu» d'una minoria de la població mundial(50).

La debilitat de les reaccions. Conscient de les profundes diferències pel que fa a aquests problemes, el Papa Francesc es mostra profundament afectat per la «feblesa de la reacció» davant les tragèdies de tantes persones i poblacions. Tot i que no manquen exemples positius (58), senyala un cert «entumiment i una certa irresponsabilitat despreocupada»(59). Manca una cultura i un lideratge adequat i la disponibilitat de canviar els estils de vida, producció i consum (59), mentre que és urgent «crear un sistema normatiu que [...] garanteixi la protecció dels ecosistemes»(53).

II. L'EVANGELI DE LA CREACIÓ (62-100)

Per afrontar els problemes descrits en el capítol anterior, el Papa Francesc rellegeix les narracions de la Bíblia i proporciona una visió de conjunt que ve de la tradició judeocristiana, explicitant la «tremenda responsabilitat» de l'ésser humà envers la creació, la íntima connexió entre totes les criatures i el fet que «el medi ambient és un bé col·lectiu, patrimoni de tota la humanitat i responsabilitat de tots» (95).

1. *La llum que ofereix la fe (63-64)*

2. *La saviesa de les narracions bíbliques (65-75)*

3. *El misteri de l'univers (76-83)*

4. *El missatge de cada criatura en l'harmonia de tota la creació (84-88)*

5. *Una comunió universal (89-92)*

6. *El destí comú dels béns (93-95)*

7. La mirada de Jesús (96-100)

1. *La llum que la fe ofereix*: la complexitat de la crisi ecològica implica un diàleg multicultural i multidisciplinari que inclou l'espiritualitat i la religió. La fe ofereix «unes altes motivacions per tenir cura de la naturalesa i dels nostres germans i germanes més fràgils»(64); els deures envers la naturalesa són part de la fe cristiana.

2. *La saviesa de les narracions bíbliques*: a la Bíblia, «el Déu que allibera i salva és el mateix que ha creat l'univers. [...] En ell l'afecte i la força s'uneixen(73). La narració de la creació és central per reflexionar sobre la relació entre els éssers humans i les altres criatures, i com el pecat trenca l'equilibri de tota la creació: «Aquestes narracions suggereixen que l'existència humana es basa en tres relacions fonamentals estretament relacionades: la relació amb Déu, amb el proïsme i amb la terra. D'acord amb la Bíblia, aquestes tres relacions vitals estan trencades, no només a l'exterior, sinó també dins nostre. Aquesta ruptura és el pecat» (66). La terra és un do, no una propietat, se'ns ha donat per administrar-la, no per destruir-la. Per això cal respectar les lleis de la natura, ja que tota la creació té la seva bondat. És bo recordar també els Salms amb la seva invitació a lloar al Creador.

3. *El misteri de l'univers*: «la creació només pot ser entesa com un do que brolla de la mà oberta del Pare de tots»(76). «De les obres creades s'ascendeix "fins a la seva misericòrdia amorosa"»(77) i tot el creat, en Crist ressuscitat, camina fins a la plenitud de Déu (83). En aquesta comunió universal l'ésser humà, dotat d'intel·ligència i d'identitat, representa una «novetat qualitativa»(81). És responsable de la creació confiada a la seva cura, i la seva llibertat és un misteri que pot promoure'n el seu desenvolupament o causar-ne la degradació.

4. *El missatge de cada criatura en l'harmonia de tota la creació*, «tota creatura té la seva funció i cap no és supèrflua. [...] Tot és carícia de Déu»(84). Amb Sant Joan Pau II «Podem dir que "al costat de la Revelació, com a tal, continguda a la Sagrada Escriptura hi ha una manifestació divina en la sortida del sol i en la caiguda de la nit"» (85): en el conjunt de l'univers i en la seva complementarietat s'expressen les riqueses inesgotables de Déu; és el lloc de la seva presència, que ens convida a l'adoració.

5. *Una comunió universal*, «creats pel mateix Pare, nosaltres, tots els éssers de l'univers estem units per llaços invisibles i formem una espècie de família universal, una comunió sublim que ens impulsa vers un respecte sagrat, amorós i humil»(89). Això no comporta ni una deïficació de la terra, ni la negació de la preeminència dels éssers humans dins de la creació, com tampoc «pot ser autèntic un sentiment d'íntima unió amb els altres éssers de la natura si al mateix temps, en el cor, no hi ha tendresa, compassió i preocupació pels éssers humans»(91).

6. *El destí comú dels béns*, «la terra és essencialment una herència comuna, els fruits de la qual han d'anar en benefici de tots» i qui en té una part està cridat a administrar-la respectant «la hipoteca social» que grava sobre totes les formes de propietat (93).

7. *La mirada de Jesús*: Jesús convidava «a reconèixer la relació paternal que Déu té amb totes les criatures» (96) i «va viure una harmonia plena amb la creació» (98), sense menysprear el cos, la matèria o les coses que fan agradable la vida. «El destí

de tota la creació passa a través del misteri de Crist, que està present des de l'origen» (99) i que a la fi dels temps, posarà tot en mans del Pare. «D'aquesta manera, les criatures de aquest món no apareixen només com una realitat merament natural, perquè el Ressuscitat les embolcalla misteriosament i les orienta a una destinació de plenitud»(100).

III. L'ARREL HUMANA DE LA CRISI ECOLÒGICA (101-136)

En aquest capítol es presenta una anàlisi de la situació actual, «amb la finalitat de captar no només els símptomes, sinó també les causes més profundes»(15), en un diàleg amb la filosofia i les ciències humanes.

1. Tecnologia: creativitat i poder (102-105)

2. La globalització del paradigma tecnocràtic (106-114)

3. Crisi i conseqüències de l'antropocentrisme modern (115-136)

El relativisme pràctic (122-123)

La necessitat de defensar el treball (124-129)

La innovació biològica de la investigació (130-136)

1. La tecnologia: creativitat i poder: és just apreciar i reconèixer els beneficis del progrés tecnològic per la seva contribució a un desenvolupament sostenible. Però la tecnologia dona «als que tenen el coneixement i sobretot el poder econòmic per gaudir-la un domini impressionant sobre tota la raça humana i el món sencer»(104). La humanitat necessita «una ètica adequadament sòlida, una cultura i una espiritualitat»(105).

2. La globalització del paradigma tecnocràtic: la mentalitat tecnocràtica dominant concep tota la realitat com un objecte il·limitadament manipulable. És un reduccionisme que implica totes les dimensions de la vida. La tecnologia no és neutral: «actua d'acord amb opcions relatives al tipus de vida social que vol desenvolupar»(107). El paradigma tecnocràtic també domina l'economia i la política. En particular, «l'economia assumeix cada desenvolupament tecnològic en funció del guany. [...] El mercat per si sol però, no garanteix el desenvolupament humà integral i la inclusió social»(109). Confiar només en la tècnica per resoldre tots els problemes significa «ocultar els problemes veritables i més profunds del sistema mundial» (111), ja que «el progrés de la ciència i la tecnologia no és equivalent al progrés de la humanitat i de la història» (113). Hi ha la necessitat d'una coratjosa «revolució cultural» (114) per recuperar els valors.

3. Crisi i conseqüències de l'antropocentrisme modern: en col·locar la raó tècnica per sobre de la realitat, l'antropocentrisme modern no reconeix la naturalesa com a norma i com a refugi; per tant perd la possibilitat d'entendre quin és el lloc dels éssers humans en el món i la seva relació amb la natura, mentre que «la interpretació correcta del concepte de l'ésser humà com a senyor de l'univers el comprèn com a administrador responsable»(116). La correcció d'un antropocentrisme desmesurat no es fa amb un canvi a un «biocentrisme» igualment desviat, sinó amb una «adequada antropologia» (118), que manté en primer pla «el valor de les relacions entre les persones» (119) i la protecció de tota vida humana: «no és de cap manera compatible la protecció de la natura amb la justificació de l'avortament»(120).

- *El relativisme pràctic*: és el resultat de l'antropocentrisme desviat, «tot es torna irrellevant si no serveix als propis interessos immediats». Aquesta lògica explica «com s'alimenten mútuament diferents actituds que causen al mateix temps la degradació ambiental i la degradació social [...] perquè quan és la cultura que és corromp i ja no reconeix cap veritat objectiva o principis universalment vàlids, les lleis s'entenen només com imposicions arbitràries i com obstacles que cal evitar»(122-123).

- *La necessitat de defensar el treball*: en l'ecologia integral «és imprescindible integrar el valor del treball»(124). Tothom ha de poder accedir-hi, ja que el treball «forma part del sentit de la vida sobre la terra, camí de maduració, de desenvolupament humà i realització personal»(128), mentre que «renunciar a la inversió en les persones per obtenir un major benefici immediat és un pèssim negoci per a la societat»(128). Per tal que tothom realment pugui beneficiar-se de la llibertat econòmica, «a vegades pot ser necessari establir límits als que posseeixen els majors recursos i al poder financer»(129).

- *La innovació biològica a partir de la investigació*: la referència principal es troba en la qüestió dels organismes genèticament modificats (OGM), que és «una qüestió de caràcter complex» (135). Tot i que «en algunes regions el seu ús ha produït un creixement econòmic que ha ajudat a resoldre alguns problemes, s'albiren significatives dificultats que no han de minimitzar-se»(134), a partir de «la concentració de la terra productiva en mans d'uns pocs» (134). El Papa Francesc pensa en particular en els petits productors i treballadors rurals, en la biodiversitat, en la xarxa dels ecosistemes. Per tant, és necessari «un debat científic i social prou responsable i ampli, capaç de tenir en compte tota la informació disponible i dir les coses pel seu nom» a partir de «línies d'investigació autònomes i interdisciplinàries»(135).

IV. UNA ECOLOGIA INTEGRAL (137-162)

El cor de la proposta de l'encíclica és l'ecologia integral com un nou paradigma de la justícia, una ecologia «que integri el lloc específic que ocupa l'ésser humà en aquest món i les seves relacions amb la realitat que l'envolta»(15). De fet, no podem «considerar la naturalesa com quelcom separat de nosaltres o un simple marc de la nostra vida»(139). Això val per tot el que vivim en els diferents camps: en l'economia i la política, en les diferents cultures, especialment en les més amenaçades, i fins i tot en cada moment de la nostra vida quotidiana.

Hi ha un vincle entre les qüestions ambientals i les qüestions socials i humanes que mai no es pot trencar. «Avui l'anàlisi dels problemes ambientals és inseparable de l'anàlisi dels contextos humans, familiars, del treball, urbans, i de la relació de cada persona amb ella mateixa»(141); per tant és «essencial buscar solucions integrals, que consideren la interacció dels sistemes naturals entre ells i amb els sistemes socials. No hi ha dues crisi per separat, una ambiental i una altra social, sinó una sola i complexa crisi socioambiental»(139).

1. *Ecologia ambiental, econòmica i social (138-142)*

2. *Ecologia Cultural (143-146)*

3. *Ecologia de la vida quotidiana (147-155)*

4. *El principi del bé comú (156-158)*

5. La justícia entre les generacions (159-162)

1. *Ecologia ambiental, econòmica i social*: tot està connectat. El temps i l'espai, components físics, químics i biològics del planeta formen una xarxa que no acabem mai d'entendre. Els coneixements fragmentats i aïllats s'han d'integrar en una visió més àmplia que tingui en compte «la interacció entre els ecosistemes i entre els diferents mons de referència social»(141), i també afecta el pla institucional, ja que «l'estat de salut de la institucions d'una societat té conseqüències per al medi ambient i per a la qualitat de la vida humana»(142).

2. *Ecologia cultural*: «l'ecologia també requereix cura de les riqueses culturals de la humanitat»(143) en la seva varietat en el seu sentit més ampli. Cal integrar la perspectiva dels drets dels pobles i cultures amb l'afany dels actors socials locals a partir de la seva pròpia cultura, amb una «especial atenció a les comunitats aborígens»(146).

3. *Ecologia de la vida quotidiana*: l'ecologia integral afecta també la vida quotidiana, a la qual l'Encíclica dedica una atenció específica i, en particular, l'entorn urbà. L'ésser humà té una gran capacitat per a l'adaptació «és admirable la creativitat i la generositat de les persones i grups que són capaços de revertir els límits del medi ambient, [...] aprenent a orientar les seves vides enmig del desordre i la precarietat»(148). No obstant això, un autèntic desenvolupament requereix una millora integral de la qualitat de la vida humana: els espais públics, l'habitatge, el transport, etc. (150-154). La dimensió humana de l'ecologia implica també «la relació necessària de la vida humana amb la llei moral inscrita en la seva pròpia naturalesa»(155). Fins i tot «el nostre cos ens posa en una relació directa amb el medi ambient i amb els altres éssers vivents. L'acceptació del propi cos com un regal de Déu és necessària per acollir i acceptar el món sencer com un do del Pare i com a llar comuna; en canvi una lògica de domini del propi cos a vegades es converteix en una lògica subtil de domini»(155).

4. *El principi del bé comú*: l'ecologia integral «és inseparable de la noció del bé comú»(158); en el món contemporani, en què «es produeixen tantes desigualtats i són cada vegada més nombroses les persones que es descarten, privades dels drets humans fonamentals» comprometre's pel bé comú significa fer opcions solidàries sobre la base d'una «opció preferencial pels més pobres» (158).

5. *La justícia entre les generacions*: el bé comú té també present les generacions futures, «no es pot parlar de desenvolupament sostenible sense una solidaritat entre les generacions»(159), però sense oblidar els pobres d'avui, als qui resta un curt temps en aquesta terra i que no poden esperar.

V. ALGUNES LÍNIES D'ORIENTACIÓ I ACCIÓ (163-201)

En aquest capítol s'aborda la qüestió del que podem i del què hem de fer. Les anàlisis no són suficients: són necessàries propostes «de diàleg i d'acció que involucrin tant a cadascú de nosaltres, com la política internacional»(15), i que «ens ajudin a sortir de l'espiral d'autodestrucció en què ens estem enfonsant»(163). Per al Papa Francesc, és essencial que la construcció de camins concrets no s'abordi de manera ideològica, superficial o reduccionista. Per a això, és essencial el diàleg, un terme que apareix en cada secció d'aquest capítol: «Hi ha discussions sobre temes relacionats amb el medi ambient en les quals és difícil arribar a un consens. [...] L'Església no té la pretensió de definir les qüestions

científiques, ni substituir la política, però [jo] faig una invitació a un debat honest i transparent, perquè les necessitats especials o les ideologies no afectin negativament el bé comú»(188).

1. *El diàleg sobre el medi ambient en la política internacional (164-175)*

2. *El diàleg vers noves polítiques nacionals i locals (176-181)*

3. *Diàleg i transparència en la presa de decisions (182-188)*

4. *Política i Economia en diàleg per a la plenitud humana (189-198)*

5. *Les religions en el diàleg amb les ciències (199-201)*

1. *El diàleg sobre el medi ambient en la política internacional:* «La interdependència ens obliga a pensar en un sol món, en un projecte comú», proposant solucions «des d'una perspectiva global i no només defensant els interessos d'alguns països»(164). L'encíclica no té por de fer un judici sever sobre les dinàmiques internacionals recents, «les cimeres mundials sobre el medi ambient dels últims anys no han respost a les expectatives, ja que, per falta de decisió política, no han aconseguit acords ambientals globals realment significatius i eficaços»(166). Serveixen en canvi, tal com els Papes han manifestat en repetides ocasions des de *Pacem in Terris*, formes i instruments eficaços de governance global» (175), «necessitem un acord sobre els mecanismes de governance per a la gamma completa dels anomenats béns comuns globals»(174).

2. *El diàleg vers noves polítiques nacionals i locals:* a nivell local «pot néixer un major responsabilitat, un fort sentit de comunitat, una especial capacitat per a la cura i una creativitat més generosa» (179) vers la terra pròpia. La política i l'economia han d'abandonar la lògica de l'eficiència de curta volada, focalitzada en el benefici i l'èxit electoral a curt termini.

3. *Diàleg i transparència en la presa de decisions:* Avaluar i analitzar les empreses des del punt de vista ambiental i social és indispensable per no perjudicar les poblacions més desfavorides. (182-188). És necessari fomentar el desenvolupament dels processos de presa de decisions honestos i transparents, amb la finalitat de «discernir» quines polítiques i iniciatives empresarials portaran «a un veritable desenvolupament integral»(185). En particular, l'estudi d'impacte ambiental d'un nou projecte «requereix processos polítics transparents i subjectes al diàleg, mentre que la corrupció que amaga el veritable impacte ambiental d'un projecte a canvi de favors, sovint condueix a acords ambigus que escapen de l'obligació d'informar i d'un debat en profunditat»(182).

4. *Política i Economia en diàleg per a la plenitud humana:* a partir de la crisi global, s'ha desenvolupat «una nova economia més atenta als principis ètics, (...) i una nova reglamentació de l'activitat financera especulativa»(189), també perquè «el medi ambient és un d'aquests productes que els mecanismes de mercat no són capaços de defensar o de promoure adequadament»(190). Una mirada diferent pot fer-nos adonar que «frenar un cert ritme de producció i consum pot donar lloc a una altra manera de progrés i desenvolupament. Els esforços per a l'ús sostenible dels recursos naturals no són una despesa inútil, sinó una inversió que proporcionarà altres beneficis econòmics a termini mitjà»(191). Més radicalment, cal «redefinir el progrés»(194), lligant-lo a la millora de la qualitat real de la vida de la gent. Al mateix temps, «no es pot justificar una economia sense

política»(194), cridada a assumir un nou enfocament integral.

5. *Les religions en diàleg amb les ciències.* Les ciències empíriques no expliquen plenament la vida, i les solucions tècniques seran ineficaces «si obliden les grans motivacions que fan que sigui possible viure junts, el sacrifici, la bondat»(200), que sovint s'expressen amb el llenguatge de les religions. Hem de convidar els creients a ser coherents amb la seva fe i no contradir-la amb les accions. Les religions han d'entrar en «un diàleg entre elles orientat a la cura de la natura, a la defensa dels pobres, a la construcció d'una xarxa de respecte i fraternitat»(201), i el diàleg amb la ciència ajuda a superar l'aïllament disciplinar. «Igualment, es fa necessari un diàleg obert i respectuós entre els diferents moviments ecologistes»(201). El camí del diàleg requereix paciència, ascetisme i generositat.

VI. EDUCACIÓ I ESPIRITUALITAT ECOLÒGICA (202-246)

L'últim capítol va al cor de la conversió ecològica a la qual l'Encíclica convida. Les arrels de la crisi cultural s'endinsen en profunditat i no és fàcil de remodelar els hàbits i comportaments. L'educació i la formació continuen sent reptes centrals: «cada canvi té necessitat de motivacions i d'un camí educatiu»(15); si troben implicats tots els àmbits educatius, en primer lloc «l'escola, la família, els mitjans de comunicació, la catequesi» (213).

1. *Apostar per un estil de vida diferent (203-208)*

2. *Educar per a l'aliança entre la humanitat i el medi ambient (209-215)*

3. *La conversió ecològica (216-221)*

4. *Joia i Pau (222-227)*

5. *Amor civil i polític (228-232)*

6. *Els signes sacramentals i el repòs celebratiu (233-237)*

7. *La Trinitat i la relació entre les criatures (238-240)*

8. *La Reina de tota la creació (241-242)*

9. *Més enllà del sol (243-246)*

1. *Apostar per un estil de vida diferent:* tot i el relativisme pràctic i la cultura consumista, «no tot està perdut, perquè els éssers humans, capaços de degradar-se fins a l'extrem, poden també superar-se, retornar a triar el bé i regenerar-se, més enllà de qualsevol condicionament psicològic i social que se'ls pugui imposar»(205). El canvi en l'estil de vida i en les formes de consum té grans potencialitats de «pressió sobre els qui ostenten el poder polític, econòmic i social»(206): «Quan som capaços de superar l'individualisme, es pot produir un estil de vida alternatiu i es pot donar un canvi rellevant en la societat»(208).

2. *Educar per a l'aliança entre la humanitat i el medi ambient:* no es pot subestimar la importància dels camins de l'educació ambiental capaços d'incidir en els gestos i hàbits quotidians, des de la reducció del consum de aigua, fins a separar els residus o «apagar els llums innecessaris»(211)

3. *La conversió ecològica:* la fe i l'espiritualitat cristiana ofereixen raons profundes

per «alimentar la passió per la cura del món» seguint l'exemple de Sant Francesc d'Assís i sabent que el canvi individual no és suficient: «Als problemes socials es respon amb les xarxes comunitàries»(219). La conversió ecològica implica gratitud i gratuïtat i desenvolupa la creativitat i l'entusiasme.

4. *Joia i Pau*: Retorna a la línia proposada a *Evangelii Gaudium* «La sobrietat, viscuda en llibertat i consciència, és alliberadora»(223), així com «la felicitat requereix saber limitar algunes necessitats que ens atordeixen, per a ser més disponibles a les moltes possibilitats que ens ofereix la vida»(223). «Una expressió d'aquesta actitud és donar gràcies a Déu abans i després dels àpats»(227).

5. *Amor civil i polític*: «Una ecologia integral també es fa en les accions quotidianes quan trenquem la lògica de la violència, l'explotació, l'egoisme»(230), de la mateixa manera que hi ha una dimensió civil i política de l'amor: «L'amor per la societat i el compromís amb el bé comú, són una forma eminent de la caritat»(231). En la societat floreixen innombrables associacions que treballen en favor de la bé comú per preservar el medi ambient natural i urbà.

6. *Els signes sacramentals i el repòs celebratiu*: Trobem Déu no només en la intimitat, sinó també en la contemplació de la creació, que porta un signe del seu misteri. Els Sagraments mostren d'una manera privilegiada com la natura ha estat assumida per Déu. El cristianisme no rebutja la matèria i la corporalitat, sinó que les valoritza plenament. En particular l'Eucaristia «uneix el cel i la terra, abasta i penetra tota el creat. [...] Per això, l'Eucaristia és també una font de llum i de motivació per les nostres preocupacions pel medi ambient, i ens orienta a ser custodis de tota la creació»(236).

7. *La Trinitat i la relació entre les criatures*. «Per als cristians, creuen en un Déu únic que és comunió trinitària ens porta a pensar que tota la realitat conté en ella mateixa un segell trinitari»(239). També la persona humana està cridada a assumir el dinamisme trinitari, sortint d'ell mateix «per a viure en comunió amb Déu, amb els altres i amb totes les criatures»(240).

8. *La Reina de tota la creació*. Maria, que es va fer càrrec de Jesús, ara viu amb Ell i és Mare i Reina de tots creació, «totes les criatures canten la seva bellesa» (241). Al seu costat, Josep apareix en l'Evangelí com un home just i treballador, ple de la tendresa d'aquell qui és realment fort. Ambdós poden ensenyar-nos i motivar-nos per protegir aquest món que Déu ens ha confiat.

9. *Més enllà del sol*. A la fi ens trobarem davant la infinita bellesa de Déu: «La vida eterna serà un meravella compartida, on cada criatura, lluminosament transformada, prendrà possessió del seu lloc i tindrà alguna cosa per oferir als pobres, definitivament alliberats»(243). Les nostres lluites i preocupacions no ens treuen la joia de l'esperança, perquè «en el cor d'aquest món sempre hi roman sempre el Senyor de la vida que ens estima tant»(245) i el seu amor ens impulsa sempre a buscar nous camins. *Laudato si'*.